Szoknya - valószínűleg Esterházy Orsolya ruhatárából

Textil- és viseletgyűjtemény

Leltári szám:	52.2855.1
Készítés ideje:	17. SZÁZAD KÖZEPE
Készítés helye:	Itália; Magyarország
Anyag:	korall; nyírott bársony
Technika:	aranyozott ezüstfonallal hímzett; korallszemekkel kivarrt
Méretek:	hosszúság: 120 cm szélesség: 380 cm átmérő: 105 cm

A 17. századból fennmaradt portrék tanúsága szerint a magyar arisztokrácia asszonyai szívesen öltöztek az aktuális nyugat-európai divat szerint az előkelőségüket reprezentáló spanyol udvari díszruhába. Emellett azonban a magyar tradíciókat őrző "magyar vállat" is viselték, amelyhez hozzá tartozott a hímzett patyolat ingváll és a csipkeköténnyel borított, bő szoknya is. A fejdísz a családi állapot szimbóluma, az asszonyokat a fejet beborító főkötő, a leányokat az ékköves, gyöngyös párta illette meg.

Az itt bemutatott, itáliai bársonyból Magyarországon szabott és hímzett szoknya és a hozzá tartozó vállfűző együttese a régi magyar díszöltözet rendkívül kvalitásos emléke. Egykor patyolat ingváll és széles csipkekötény is tartozott hozzá, az előbbit napjainkban készült rekonstrukció pótolja. Az öltözék szabásmódja, a lapokból szabott szoknya és ujjatlan vállfűzője harmonikusan ötvözi a korábbi századok helyi hagyományait a gyorsan változó nyugat-európai divat elemeivel.

Az eredetileg sötétkék, mára szürkészöld színűre fakult bársonyból készült, derékban ráncolt szoknyát fémszálas hímzéssel kivarrt, korallokkal díszített reneszánsz stílusú virágbokrok ékesítik. A nagy, szimmetrikus, visszahajló indájú virágbokrok szabályosan váltakoznak az egyenes szárú, tulipános virágtövekkel. A szoknya alját keskeny tulipánsor zárja le. A jellegzetes szabású ún. „magyar ingváll” alsó része elől és hátul V alakban belenyúlik a szoknyába. Domború, fémszálas hímzése a szoknyáéhoz hasonló tulipán- és gránátalmamintás. A mellrész széles fűzésű, egy-egy virágformájú, korallszemmel díszített fűzőkarikába bújtatott szalaggal záródik.

A 19. századi hagyomány úgy tartotta, hogy az az öltözék Esterházy Pál (1635–1713) első felesége, Esterházy Orsolya (1641–1682) ruhatárából származik, majd a későbbi kutatások – Hampel József feltételezése nyomán – a herceg második felesége, Thököly Éva (1659–1716) menyasszonyi ruhájának vélték. A fraknói Esterházy-kincstár inventáriuma eksőként 1725-ben említi a szoknyát, egykori tualjdonosáról azonban nem szól: *Egy Sötét kék igen Szép Szoknya vörös Clarissal, s Arany s Ezüst fonállal varrott vállostul.*

Az öltözék gazdag domború hímzésének tulipánokból, palmettákból, gránátalmából komponált, szimmetrikus virágbokrai a reneszánsz hagyományokból erednek, ami a korábbi datálást valószínűsíti. Ez azonban nem zárja ki, hogy akár mindkét menyasszony viselhette az öltözéket esküvőjük alkalmával, 1655-ben, illetve 1682-ben. A magyar arisztokrácia tagjai ugyanis – nyugati kortársaiktól eltérően – egy-egy jeles ünnep alkalmával szívesen magukra öltötték elődeik pompás öltözékeit, viselték ékszereiket, hordták fegyvereiket, sőt nemegyszer a lovat is barokk kori takaróval borították le. Erről a 17. századi kortársak is említést tesznek, de a szokás a huszadik században is élt még. Bizonyítják ezt az Esterházy-kincstár jegyzékei is, hírt adva arról, hogy több más ruhadarabbal együtt ezt a korallos szoknyát és fűzőjét is többször felöltötték egy-egy jeles esemény alkalmával a 18. század elején Kismartonban, majd a század második felében, Esterházy Miklós herceg nyári rezidenciájának ünnepi rendezvényei során.

A ruha bársonyszövete a források szerint egykor sötétkék volt, melyhez minden bizonnyal indigót használtak színezékként. Az öltözék a családi kincstár sok más darabjával együtt 1945?1948 között a második világháborúban lerombolt budai Esterházy-palota romjai alá temetve súlyosan károsodott, anyaga visszavonhatatlanul elszíneződött.

Irodalom

- Katona Edit, Tompos Lilla: *Gyöngy az úri és népi öltözködésben*. Cser Kiadó, Budapest, 2016[!2015]. - Nr. 53.

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum

- Szerk.: Dózsa Katalin: *A magyar divat 1116 éve*. Absolut Media, Budapest, 2012. - p. 34.
- Szerk.: Horváth Hilda, Szilágyi András: *Remekművek az Iparművészeti Múzeum gyűjteményéből. (Kézirat)*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2010. - Nr. 61. (Erdei Lilla)
- Szerk.: Pásztor Emese: *Az Esterházy-kincstár textíliái az Iparművészeti Múzeum gyűjteményében*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2010. - Nr. 21. (Tompos Lilla)
- Szerk.: Szilágyi András: *Esterházy-kincsek. Öt évszázad műalkotásai a hercegi gyűjteményből*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2006. - Nr. 59. (Tompos Lilla)
- Szerk.: Pataki Judit: *Művészet és Mesterség. CD-ROM*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1999. - textil 9.
- Tompos Lilla: *Magyar hagyományok az öltözködésben*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1994. - Nr. 5.
- Szerk.: Lovag Zsuzsa: *Az Iparművészeti Múzeum. (kézirat)*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1994. - Nr. SZ/41.
- Szerk.: Péter Márta: *Reneszánsz és manierizmus. Az európai iparművészet korszakai*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1988. - Nr. 427.
- Radvánszky Béla: *Magyar családélet és háztartás a XVI-XVII. században. I. (Reprint)*. Helikon Kiadó, Budapest, 1986. - 238. kép
- Szerk.: Radocsay Dénes, Farkas Zsuzsanna: *Az európai iparművészet remekei. Száz éves az Iparművészeti Múzeum 1872-1972*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1972. - Nr. 216. (téves ltsz.mal)
- Höllrigl József: *Magyar viselettörténeti kállítás. Leíró lajstrom*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1938. - p. 15. Nr. 10.
- *Az 1896-iki Ezredéves Országos Kiállítás. A Történelmi főcsoport hivatalos katalógusa*. Kosmos Műintézet, Budapest, 1896. - Nr. 4264.

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum